

Geachte heer Dijkgraaf,

Deze reactie is op persoonlijke titel. Tegelijk heb ik als beleidsmedewerker bij de Vakcentrale voor Professionals enigszins zicht op wat er aan de hand is in Nederland, Europa, alsmede in het onderwijs. Daarbovenop was in mijn tijd van studeren het Engels gebruik wellicht iets minder ingeburgerd als nu, maar ook toen kozen studenten liever voor de Engelstalige opleidingen en vakken. En als zoon van een hoogleraar heb ik ook gezien wat het belang is van de internationaliteit van het academisch onderwijs en onderzoek. Dat taal nu bijna tot probleem wordt verheven is kortzichtig en potentieel zeer schadelijk.

Allereerst wil ik mij aansluiten bij de reactie van de hoogleraren Mierau (22 juli 2023) en Scheffers (12 augustus 2023). Beide hoogleraren laten duidelijk zien dat de eenzijdige focus op taal meer problemen zal veroorzaken dan oplossen.

Het is daarnaast extreem belangrijk dat hoger onderwijs de verkeerde term is. Het is **hoger onderwijs EN onderzoek**. De twee zijn zo verweven dat als je het een kapot maakt, je het ander ook kapot maakt.

De politiek maakt zich zorgen over de studenteninstroom. Als men hier van afstand en vanuit een eenzijdige focus naar kijkt is dit wellicht een logische zorg. Welke problemen (specifiek op het onderwijs) kleven aan de hoge studenteninstroom:

1. **EU studenten mogen niet anders behandeld worden dan NL studenten.** Dit geldt voor de eisen aan de opleiding, de kosten van de opleiding en zelfs bij de basisbeurs ontstaat een probleem, omdat Nederland ondoordachte criteria heeft gebruikt, waar andere EU-landen minder last van hebben. Dat klinkt heel mooi, maar Nederlandse studenten bewegen veel minder naar andere landen, waardoor NL een netto instroom heeft en er geen EU correctie mechanisme is voor de kosten vanwege het hoog gesubsidieerde studeren in Nederland.
2. **Extra eisen stellen aan derdelanders wordt op grond van het discriminatiebeginsel vaak tegengehouden.** Een mogelijkheid tot selectie of capaciteit is nooit neergezet, omdat er altijd maar vanuit één kant gedacht werd.
3. **NL staat tot nog toe altijd voor een ongebreidelde vorm van toegankelijkheid,** ongeacht de capaciteit of de mogelijkheden van de opleiding.
4. **Beleid is jarenlang geweest om zo 'hoog' mogelijk op te leiden,** met als gevolg dat van de **25-30 jarige** inmiddels meer dan de helft hoger opgeleid is, terwijl er steeds minder studenten naar het hbo gaan. Er is dus een **fundamenteel probleem** in de onderwijsbewegingen van studenten, want het is statistisch onmogelijk dat zoveel mensen academisch onderwijs zouden moeten kunnen halen, tenzij de kwaliteit beleidsmatig verlaagd is, waar inderdaad de signalen voor zijn.
5. **De financiering van universiteiten is gigantisch onder druk gezet** en met de al aanwezige **financiële prikkels op studentenaantallen** heeft dat soms geleid tot een werving van buitenlandse studenten. Maar dat is niet het enige, hoe hoger de eisen bv in de VK, hoe meer studenten gaan uitwijken naar andere landen. **Nederland is geen wereld op zich.**
6. **Buitenlandse studenten die huis en haard verlaten om in een ander land te studeren zijn over het algemeen gedreven** en gaan naar kwalitatief goede universiteiten. De Nederlandse **universiteiten** staan wereldwijd **hoog aangeschreven**. Dat studenten hier willen studeren is dus een **compliment en moeten we koesteren**.
7. Ook de **verwevenheid van onderwijs en onderzoek** in Nederland zorgt dat studenten een goede opleiding krijgen die ze met de meest recente kennis kunnen inzetten op de arbeidsmarkt.

8. **Verskillende aanmelddata** waardoor universiteiten zich niet goed kunnen voorbereiden. Juist Nederlandse studenten zijn altijd op het laatste moment, excelleren veel minder, doen vaker herkansingen, komen vaker niet opdagen voor tentamens, en melden zich zo laat mogelijk voor vakken aan. **Nederlandse studenten zijn een logistiek planningsdrama.**

Nog los van de bezwaren die de eerder genoemde hoogleraren al genoemd hebben zullen er veel juridische obstakels zijn tegen de plannen, het voorstel schrijft hier nu overheen. En daarbij hoe je het ook went of keert de meeste studenten, ook Nederlandse studenten hebben een voorkeur voor een Engelstalige opleiding, wanneer dit bij het vakgebied past.

In de basis is het geen enkel probleem dat een buitenlandse student hier studeert en vervolgens weer weggaat. Dat is inherent aan het academisch onderwijs en is onderdeel van kennisverspreiding. De jaren dat deze studenten hier zijn leveren ze ook een bijdrage aan de samenleving, door consumptie en werk.¹ Hoewel dat laatste voor studenten buiten de EU erg lastig gemaakt is. Wanneer studenten na de opleiding behouden moeten blijven voor de NL arbeidsmarkt, wat een leuk streven is, maar ook getuigt van niet goed begrijpen wat studenten drijft en hoe moeilijk het is om in een ander land te wonen, weg van familie en eigenheid. Als de wens van het kabinet is deze studenten te behouden, dan zal dat een investering vergen in hulp om te aarden, aanpassing van werkgevers eisen, de taal leren (maar dit zal voor de meesten altijd beperkt blijven) en (arbeidsmarkt) discriminatie aanpakken.

Zijn er dan geen issues?

Natuurlijk zijn er issues. De **steeds hogere instroom van Nederlandse studenten** (iets wat statistisch gezien vrijwel niet kan, **meer dan 50% hoger opgeleid is echt een beleidsmatig vraagteken**, dat zou niet moeten kunnen) en de buitenlandse studenten zet natuurlijk een druk op het onderwijs. Er moeten genoeg docenten en lokalen zijn, etc. Dit kan de kwaliteit onder druk zetten en verdient dus aandacht. Maar het **voorliggende voorstel gaat op het gebied van taal gewoon echt de plank finaal mislaan**, met extreem grote gevolgen voor Nederland als geheel.

Welke gevolgen kent de taalfetish voor Nederland:

1. **Aantrekkelijkheid van Nederland daalt** voor studenten, en dus ook voor kennisoverdracht
2. **Buitenlandse onderzoekers komen niet meer naar Nederland, want in arbeidscontracten geldt dat zij 60% van hun tijd lesgeven.** Dit gaat dus niet meer. En nee dat is niet even een cursusje Nederlands doen. Goed lesgeven in het Nederlands dat er geen kwaliteitsverlies is vrijwel onmogelijk in dit geval. Andersom is het voor Nederlandse docenten beter te doen, omdat wij als Nederland van jongsaf meertalig opgroeien in het onderwijs. Deze **buitenlandse onderzoekers**, waar echt toppers bij zitten, **zullen vertrekken of niet meer komen. De academische wereld is een globale wereld.** Dit zal tot gevolg hebben dat **Nederlandse toponderzoekers ook zullen vertrekken, want goede onderzoekers volgen elkaar.** En Nederlandse onderzoekers behoren tot de meeste internationaal mobiele onderzoekers.² Klagen over uitspraak van welke taal dan ook is een puur Nederlands fenomeen.

---

¹ https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/cpb-notitie-de-economische-effecten-van-internationalisering-in-het-hoger-onderwijs-en-mbo_0.pdf

² <https://www.rathenau.nl/nl/werking-van-het-wetenschapssysteem/internationale-mobiliteit-van-wetenschappers>

3. **45% van het wetenschappelijk personeel komt uit het buitenland.**³⁴ Studenten zullen lijden, want niet genoeg docenten, alle toponderzoekers weg, en de werkdruk voor overgebleven personeel gaat enorme gevolgen hebben. Juist de mooie verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek zorg ervoor dat dit probleem groot is. Verplichten van onderwijstaal betekent dat een groot deel van deze 45% hier niet meer kan of beter gezegd wil blijven. Als ze al Nederlands op een hoog niveau hebben geleerd, kunnen ze niet dezelfde kwaliteit garanderen in het Nederlands om nog maar te zwijgen van het feit dat men zeer slecht bejegend wordt als het gaat om uitspraak.
4. **Financiële huishouding van universiteiten compleet weggevaagd**, met name faculteiten die afhankelijk zijn van studenten voor hun financiering, deels door overheidstoedoen (financiering per student, alpha en gamma studenten minder geld, minder onderzoeksgeld etc). De gevolgen van deze verandering komen linea recta terug bij de belastingbetaler.
5. Met het verminderen van de onderzoekskant zullen de **investeringen ook in de private sector gaan afnemen**, en daarmee ook het aantal onderzoekers bij bedrijven. Nederland scoort al niet goed op de R&D investeringen, dat zal nog slechter worden. Het **vestigingsklimaat en de innovatiecapaciteit wordt kapot gemaakt**. Het einde van Nederlands kennisland.
6. Verlies van deze capaciteit zal **effect** hebben op onze absorptiecapaciteit, de kwaliteit van de afgestuurde werkenden, maar ook **op de energietransitie, digitale transitie** etc.
7. **Denemarken** heeft gepoogd wat dit voorstel wilde, en **keert nu terug**, omdat het **schade** voor het onderwijs en onderzoek opleverde en voor het land.
8. Een push om taal in de bachelor in de basis Nederlands te laten zijn klinkt sympathiek, maar heeft ook enorme gevolgen voor het masteraanbod. Het gros van de **studenten**, inmiddels ook de internationale studenten, **stroomt door vanuit de bachelor naar de master. Bachelor aanpakken kan een ineenstorting van masteraanbod tot gevolg hebben**.

Dit is slechts een kleine greep. De gevolgen van deze plannen kunnen desastreus zijn voor het hoger onderwijs en onderzoek.

Wat is dan het probleem en welke oplossing is er?

Het probleem zit hem niet in het aantal studenten, dat is slechts een symptoom van fundamentele weeffouten, sommige die ook geadresseerd worden in dit voorstel.

1. **Bezie wat toegankelijkheid zou moeten betekenen.** Het hoeft namelijk niet te betekenen dat een student altijd maar toegang moet krijgen tot die specifieke opleiding en die specifieke universiteit die de student wil.
2. **Laat capaciteit leidend zijn.** geef mogelijkheid tot een quotum voor een opleiding. En ja dat vergt mogelijkheden voor selectie of 'first come first serve' of andere oplossingen. En ja dat betekent ook dat Nederlandse studenten weggeconcurrereerd kunnen worden (buitenlandse studenten zijn meer gemotiveerd en niet gericht op een 5.5 als voldoende). Wat de beste weg is hier zal per opleiding verschillen. De voorbeelden waar een vorm van selectie/fixus/GRU-test zijn er en deze laten ook meteen een beperking in het aantal internationale studenten zien. **Geef** universiteiten dus **tools** in plaats van zotte beperkingen.
3. **Breng alle inschrijftermijnen gelijk en zorg dat universiteiten voor de zomer precies weten waar ze aan toe zijn.** (Finale inschrijvingen van Nederlandse studenten zijn mogelijk tot de

³ <https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/wetenschappers/internationalisering-van-wetenschappers/het-aandeel-buitenlands>

⁴ <https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/wetenschappers/internationalisering-van-wetenschappers/ontwikkeling-buitenlands>

laatste week voor de start van het jaar). Als universiteiten beter moeten plannen en organiseren dient de overheid ze daar de tools voor te geven. Het ministerie en de politiek hebben dit nagelaten en lijken soms niet te begrijpen hoe zaken in universiteiten werkelijk gaan.

4. **Breng de bsa terug naar 75% of verhoog het zelfs naar 90%.** Stress is niet het probleem, het probleem is dat men liever voor de 5.5 gaat, ernaast werkt en vooral gericht is op het sociale leven. Studeren is een fulltime job. Verlaging van het bsa zoals nu door u is mogelijk gemaakt heeft het gevolg dat er meer studievertraging zal zijn en universiteiten langer op geld moeten wachten. Ook bedrijven hebben steeds vaker een probleem met de arbeidsethos en de kennisniveaus van de Nederlandse afgestudeerden
5. **Verminder het aantal herkansingen in een jaar.** Vak niet gehaald, volgend jaar een nieuwe kans.
6. **Verander de financiële prikkels.** Zorg dat universiteiten niet alleen achteraf gefinancierd worden bij behalen diploma. Stuur minder op het aantal diploma's dat is een rare prikkel die ooit bedacht is vanuit weer slechts één beleidsperspectief.
7. **Beperk mogelijkheden van eeuwige student.** Er zijn nog steeds studenten die jarenlang ingeschreven staan, maar nooit lijken te willen afstuderen. Deze zijn in de huidige financiële prikkels gigantische kosten posten voor de universiteiten, maar er zijn geen mogelijkheden om dit te beperken.
8. **Focus niet teveel op arbeidsmarktrelevantie in het academisch onderwijs;** VNO en VVD noemen altijd graag dat we in Nederland niets hebben aan Duitse psychologie studenten. Los van het feit dat het academisch onderwijs in de basis nooit bedoeld is als directe arbeidsmarkt opleiding (en nooit moet worden) kun je je afvragen of dat waar is. De GGZ wachtlijsten zijn verschrikkelijk, steeds meer AI en andere Tech issues, en laten zien dat psychologen nodig zijn op meerdere terreinen. Maar ook bv communicatiewetenschappers en andere **gamma en alpha studies zijn extreem relevant voor de samenleving.** Onder meer de pandemie heeft dat laten zien. Daarnaast is er ook voor buitenlandse psychologen in Nederland een plaats, niet alleen voor de Nederlandse patiënten, maar ook omdat een deel van de hulpverleners bijvoorbeeld weigeren in het Engels hulp te verlenen en soms zelfs ronduit vijandig zijn richting niet-Nederlanders.
9. **Ga het gesprek aan met andere landen of er iets gedaan kan worden.** Zo zijn er in Duitsland andere eisen gesteld aan psychotherapeuten en is de instroom in Nederland daardoor gedaald. Het nieuwste onderzoek van Nuffic laat zien dat het aantal internationale studenten afvlakt of zelfs daalt.⁵ Het helpt trouwens niet dat **Nederland internationaal steeds meer een negatieve toon krijgt**, dit taalfetisjisme voorstel heeft zelfs Amerikaanse media gehaald, en steeds meer studenten krijgen mee dat NL gevaarlijk is voor buitenlandse studenten en soms ronduit vijandig.
10. **Als taal extra belangrijk geacht wordt voor buitenlandse studenten zorg dan ook voor financiering en tijd** en maak het geen onderdeel van het curriculum (dit kan waarschijnlijk niet eens door NVAO accreditatie wetgeving en kent ook mogelijke discriminatie en EU wetgevingsproblemen.
11. Maak **afspraken met universiteiten** over wanneer een opleiding in het Nederlands zou moeten en wanneer Engels prima is. Geef ze **tools** om op docent en zaalcapaciteit te sturen in plaats van ongebreidelde toegang.

---

⁵ <https://www.nuffic.nl/nieuws/onderzoek-nuffic-instroom-internationale-studenten-vlakt-af>

12. **Stimuleer scholieren goed na te denken over wat academisch onderwijs is en wat beroepsonderwijs is, en zet in op prestaties en excellentie.** Waarbij je hen **leert om te gaan met stress** in plaats van kwaliteit en eisen te verlagen.
13. **Ga binnen de EU het gesprek aan over hoe de excessen van vrije beweging van studenten op een goede manier opgelost worden.**
14. **Geef hulp waar nodig als het gaat om zorgen voor bijvoorbeeld eerste generatiestudenten.** Maak afspraken met universiteiten hoe die zorgen geadresseerd kunnen worden en zorg ook hier voor voldoende financiering
15. **Ga samen met UNL en de universiteiten kijken hoe zaken in universiteiten beter gestroomlijnd kunnen worden.** Decentralisatie van universiteiten kent ook perverse en inefficiënte situaties. Er kunnen dingen handiger en logischer worden georganiseerd.

We staan in Nederland op het **punt om te breken of aan te passen** aan een nieuwe tijd. Het voorstel zoals het er nu ligt zal tot gevolg hebben dat Nederland breekt en haar internationale positie sterk onder druk zet. **Nationalisme en taalfocus gaan Nederland niet helpen** en zal ons meer **kwaad dan goed** doen.

Er is over dit onderwerp nog veel te zeggen, maar de hoofdboodschap is **staar u niet blind op taal** wat de politiek ook mogen zeggen. Het lost misschien tijdelijk een probleempje op maar heeft verstrekkende gevolgen ver buiten het onderwijs. **Zet voor nu in op bijvoorbeeld de voorgestelde capaciteitsfixus**, en/of zorg dat er een fixus op het Engelstalige deel gezet kan worden (hoewel dit weer mogelijk Europese bezwaren kent) en **ga werken aan de fundamenteel verkeerde weeffouten in plaats van** een bijna onomkeerbaar groot probleem te creëren door **taal centraal te stellen**.

De EU en Nederland in het bijzonder hebben internationaal aanzien door de kennis die onze universiteiten hebben en ontwikkelen. Dit trekt internationale onderzoekers (ondanks onze relatief lage salarissen) en internationale studenten. Zowel die internationale onderzoekers dragen fors bij onze economie en de overheidsfinanciën, terwijl ze er relatief weinig baat bij hebben en geen politieke representatie hebben. Bezie daarom ook dit vooral in een breder perspectief, de EU heeft niet heel veel **comparatieve voordelen** meer in de wereld, maar **kennis** is er wel één, zeker als **Nederland**. Blaas dat dan niet op, want het gevolg zal zijn dat onderzoekers in hun mondiale arbeidsmarkt weg gaan en met hen internationale bedrijven en kennis. Klagen over taal in het hoger onderwijs getuigt van een hele beperkte blik op wat hoger onderwijs is en het belang ervan voor de maatschappij en de economie.

Met vriendelijke groet

Amerik Klapwijk